

Aristokratik Liberalizmde Modern Devlet ve Demokratik Toplum

Devrim Özkan

Yrd. Doç. Dr. | Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sinema ve Televizyon Bölümü Öğretim Üyesi

liberal düşünce, Yıl 18, Sayı 69-70, Kış-Bahar 2013, s. 191-199

Özet

Aristokratik liberaller yaklaşımı benimseyen düşünürler, 18. Yüzyıl'ın başından itibaren gelişimini hızlandıran, modernliğe ve demokrasiye yönelik eleştirilere önemli katkılar sağladı. Montesquieu'den Alexis de Tocqueville'e kadar uzanan bu gelenek içinde geliştirilen eleştirel düşünceler 19. Yüzyıl'daki politik ve felsefî tartışmaların ana konu başlıklarındandır. Aristokratik liberallerin başlıca kaygısı politik ve kültürel sistemin merkezileşme eğilimidir. Politik alanın eş düzeye indirgenmiş bütün yurttaşları içerecek bir biçimde yapılandırılmasıyla tüm farklılık ve özgürlüklerin ortadan kalkacağını düşünüyorlardı. Diğer yandan modernliğin kaçınılmaz bir olgu olduğunun da farkındaydılar. Henri de Boulainvilliers gibi aristokratik liberaller eski toplumun yeniden kurumsallaşması gerektiğini düşünüyordu. Ancak Tocqueville başta olmak üzere, bu yazarların önemli bir bölümü, modernliğin kaçınılmazlığını kabul ederek sistemin refah, özgürlük ve çeşitliliği muhafaza edecek bir biçimde nasıl yapılandırılabilirliğine odaklanmışlardı. Matthew Arnold ve Friedrich Nietzsche gibi aristokratik vizyonu paylaşan düşünürler ise modern toplumun neden olduğu kültürel dönüşümleri eleştirdi. Günümüzde, AB'nin merkezîyetçi uygulamalarının bir sonucu olarak, aristokratik liberallerin modern devlete ve demokratik topluma yönelik eleştirileri yeniden güncellik kazanmıştır. Tartışmanın kökenleri nominalizm ile Aristotelesçilik arasında gerçekleşen teolojik tartışmalara kadar uzanmaktadır. Aristokratik liberallerin modern devlete ve demokratik topluma yönelik eleştirileri toplumsal istikrarın temin edilebilmesi için devlet ile birey arasındaki ilişkinin nasıl bir biçimde kurumsallaşması gerektiğine dâir tartışmalarda önemli referans kaynaklarındandır.

Anahtar kelimeler: merkezileşme, modern devlet, demokrasi, modernlik, aristokratik liberalizm, pozitif özgürlük.

Giriş

Modernlik, her ne kadar farklı zaman ve mekânlarda çeşitli uygulama tarzlarına sâhip olsa da, esasında, merkezîleşme ile demokratikleşme ikiliği tarafından biçimlendirilen bir olgudur. Ayrıca, modernlik ulus devletinin inşasına paralel olarak, bir yandan merkezîleşmeyi diğer yandan da demokratikleşmeyi arttıran bir tarzda karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun sosyal ve politik etkileri tüm dönüşüm süreçlerinde gözlemlenmektedir. Modernliğin zaman ve mekânları tek bir potada eriterek karşılıklı entegrasyon süreçlerinin gelişmesine önayak olması, neden olduğu sosyal ve kültürel etkilerin önde gelenlerindenidir. Bu çerçevede, Henri de Boulainvilliers (1658-1722) ve Montesquieu'den (1689-1755) Alexis de Tocqueville'e (1805-1859) kadar uzanan aristokratik liberal gelenek tarafından geliştirilen modernliğin kültür, sosyal sistem ve iktidar mekanizmaları üzerindeki etkilerine yönelik eleştiriler günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Aristokratik liberal geleneğin 18. ve 19. Yüzyıllar'da Avrupa genelinde ve Fransa özelinde gerçekleşen dönüşümlere yönelik eleştirilerini en sistematik tarzda dile getiren düşünür Tocqueville'dir. Gerçekten de Tocqueville'in demokrasi eleştirisi modern politik görüşler üzerinde önemli bir etkiye sâhiptir. Amerikan demokrasisine yönelik yaklaşımı hem yapısal hem de kültürel eleştirileri içerdiğinden dikkate alınmasını kaçınılmaz hâle getirmektedir. Ayrıca, Fransız Devrimi'nin kökenlerine ve oluşum sürecine dâir teorisini sunduğu *The Old Regime and the Revolution*¹ adlı eseri de muhafazakâr politikaların biçimlenmesinde etkilidir. Bunun yanı sıra, Tocqueville'in kullandığı metot modern sosyal bilimlerin problemleri ele alış tarzlarının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamıştır.²

20. Yüzyıl'da politik ve kültürel meselelerin artan merkezîleşme olgusuna paralel olarak ele alınmaya başlanması aristokratik liberallerin ve Tocqueville'in önemini giderek arttırmıştır. Zira, Amerikan kültürü ekonomik belirleyiciliğine paralel olarak giderek tüm dünyadaki gelişmelerin merkezi hâline gelmiştir. Bu da, günümüzde de hâlâ geçerliliğini koruyan Tocqueville'in *Democracy in America*'sının³ uluslararası siyasete yönelik çalışmaların başlıca başvuru kaynağı olmasını sağlamıştır. Gerçekten de, artan globalleşmeye bağlı olarak herhangi bir mekânın diğer mekânlardan soyutlanarak incelenbilmesi

1 Alexis de Tocqueville, *The Old Regime and the French Revolution*, çev. Stuart Gilbert, (New York: Doubleday Anchor, 1955).

2 Jon Elster, *Alexis de Tocqueville, the First Social Scientist* (New York: Cambridge University Press, 2009), 181-91.

3 Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, ed. ve çev. Harvey C. Mansfield ve Delba Winthrop, (Chicago ve Londra: University of Chicago Press, 2000).

giderek olanaksızlaşmaktadır. Modernlik farklı zaman ve mekânları etkileşime zorlamaktadır. Bu nedenle herhangi bir yerellik incelenirken, bir yandan özgün (authentic) özellikleri diğer yandan farklı mekânların neden olduğu politik, ekonomik ve kültürel dönüşümler, dikkate alınmalıdır.

Türkiye’de politika ve ekonomi, özellikle Tanzimat’tan itibaren, modern dünya sistemindeki merkezî eğilimlere paralel bir biçimde şekillenmektedir. Bu durum toplumsal yapının işleyişini derinden etkilemiştir. Türk toplumunda, bir yandan geleneksel toplumsal işleyiş formlarından köklü bir kopuş yaşanırken, diğer yandan yeni modern hukuksal ve siyasal yapıların tesisine yönelik yoğun bir çaba içine girilmiştir. Ancak, bunların gerçekleştirilmesi sürecinde, yoğun uyum problemleri yaşanmıştır. Bu, biraz da siyasal aktörlerin geleneksel politik yapılardan devraldıkları ayrıcalıkları kaybetmeden modernleşme süreçlerini gerçekleştirmeye çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Devlet ve toplum arasındaki hiyerarşik ilişki biçimi politik kültüre nüfuz etmiştir. Bu politik biçimi muhafaza ederek modern demokratik toplumu inşa etme gayretleri çok sayıda anomik (*anomic*) olgunun vuku bulmasına neden olmuştur.

Diğer yandan, özellikle Türkiye gibi ülkelerde, politika, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, giderek artan bir biçimde ulus devletler sistemine paralel olarak biçimlenmeye başladıkça, devlet ve halk (*people*) arasında tesis edilmiş hiyerarşik yapı daha fazla sorgulanır hâle gelmiştir. Fakat politik sistem, modern dünya sistemine paralel olarak yeniden yapılandırılmaya çalışıldıkça yeni problemlerle karşılaşmak kaçınılmaz hâle gelmiştir. Modernlik kökenleri 13. Yüzyıl’da nominalistler ile Aristotelesçiler arasında gerçekleşen teolojik tartışmalardan Hobbes ve Descartes arasında yaşanan özgür iradeye (*free will*) dâir tartışmalara kadar yoğun bir düşünsel ve kültürel atmosferin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir olgudur.⁴ Doğu dünyası ise son derece farklı bir kültürel ve geleneksel arka plâna sâhiptir. 14. Yüzyıl’a kadar benzer bir düşünsel atmosferi (*aura*) paylaşan Orta Doğu ve Batı Avrupa halkları giderek birbirlerinden ayrılmışlardır. Batı’nın dünya üzerindeki politik ve ekonomik belirleyiciliğinin artmasıyla kendini sorgular hâle gelen Doğu, kaçınılmaz bir biçimde, yeniden yapılanma sürecine girmiştir.

Modern dünya sisteminin merkezîleşme eğilimi, Doğu toplumlarını yeniden yapılanmaya zorlamıştır. Türkiye de, modernlik paralelinde yeniden yapılanma hamleleri gerçekleştirirken, bunların neden olduğu politik ve kültürel sonuçlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, Türkiye gibi toplumların politik yapısını incelerken modernliğin kültürel ve politik özelliklerinin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Ancak, diğer yandan, moder-

4 Michael Allen Gillespie, *The Theological Origins of Modernity* (Chicago: The University of Chicago Press, 2008).

neleşmenin farklı mekânlarda değişik şekillerde etkide bulunduğu da dikkate alınmalıdır. Her türlü etkinin neticesi etkilenen nesnenin yapısına bağlıdır. Bu nedenle Türk toplumunun geleneksel ve kültürel yapısının modernliğin etkilerinin biçimlenmesini nasıl bir biçimde etkilediği de dikkate alınması gereken bir diğer husustur. Dolayısıyla, modernliğe yönelik ilk sistematik eleştirileri yöneltten aristokratik liberallerin yaklaşımlarının dikkatle değerlendirilmesi zarurîdir.

Aristokratik Liberalizm ve Tocqueville'de Modern Demokratik Toplum

Son iki yüzyıllık dilimde siyasal düşünce tarihine dâir tartışmalarda Fransız Devrimi önemli ölçüde etkili oldu. Fransız Devrimi tüm Avrupa çapında devletlerin ve toplumların yeniden yapılanmalarına neden olan bir dizi dönüşümün ateşleyicisiydi. Bu dönüşümler sâdece siyasal ve ekonomik sahaya sınırlı kalmadı. Ayrıca kültürel dönüşümlere de neden oldu. Devlet ve toplumların modernlik paradigması çerçevesinde yapılanmaları, önce bütün Avrupa'yı daha sonra da tüm yeryüzünü kapsayacak biçimde yaygınlaştı. Gelgelelim, merkezîyetçi devlete ve merkezîleşmiş topluma neden olan gelişmeleri sâdece Fransız Devrimi'ne endekslemek mümkün değildir. XIV. Louis'in çeşitli uygulamaları, merkezîyetçi siyasetin Avrupa genelinde giderek güç kazanmasını sağlamıştır. Zira, XIV. Louis feodal elitleri her açıdan krallığa bağımlı hâle getiren uygulamalarıyla modern siyasal yapılanmaların biçimlenmesini temin eden bir zeminin oluşumuna önyak oldu. Böylece kendi egemenlik alanlarında özerk bir biçimde davranma ayrıcalığına sâhip olan feodal elitler giderek krallığın birer memuru hâline getirildiler. Refah ve ayrıcalıkları ise giderek bir hak olmaktan çıkarak krallığın kendilerine bahşettiği bir nitelik arz etmeye başladı.

Devletin, toplumun her kesimini, çeşitli şekillerde kendisine bağlayarak her şeyi tek bir merkezden belirleme eğilimi, devlet ile kişiler arasında bir tür çıkar ortaklığının düşünsel ve pratik olarak kurulmasını gerekli kılmıştır. Modern demokrasi de, böylesi bir çıkar ortaklığının tesisi ve halkın çeşitli yollarla devlete entegre edilmesi sürecinde, önemli bir işleve sâhip olmuştur. Ayrıca, bu tür bir çıkar ortaklığı, ulusun ve ulusçuluğun ortaya çıkmasını sağlayan temel faktördür. Sosyal sözleşmecî gelenek, toplumun devlete entegre olmasını sağlayan düşünsel zemini hazırlamıştır. Thomas Hobbes'tan (1588-1679) Jean-Jacques Rousseau'ya (1712-1778) uzanan sosyal sözleşmecî geleneğin yaratacağı *Leviathan* karşısında aristokratik liberaller Boulainvilliers'ten itibaren son derece şüpheli bir duruş sergilediler.

Boulainvilliers'ten devraldığı geleneği sürdüren Montesquieu, kişilerin her türlü mahremiyetini ve özerkliğini ortadan kaldırma potansiyeline sâhip olan iktidar yapılarının sınırlandırılmadığı durumlarda özgürlüğün var olmayacağı kaygısıyla düşüncelerini şekillendirdi. Gerçektende *Esprit des lois*'⁵ adlı eseri hem Fransız Devrimi'ne kadar vuku bulan çeşitli tartışmaların hem de 19. Yüzyıl'daki çeşitli siyasal problemlerin anlaşılabilirliği açısından son derece önemlidir. Eserindeki temel kaygı iktidarın nasıl bir biçimde sınırlandırıldığına keyfî idarenin engellenebileceğidir. Pozitif yasaların tesisi bunu kısmen temin edebilir. Ancak, ona göre yasaların şekillenmesinde çok sayıda faktör etkilidir. Gelenek, iklim, popülasyon, refah seviyesi, din ve ticaret gibi faktörler dikkate alınmadan yasalar oluşturulacak olursa sürekliliklerinin sağlanabilmesi mümkün değildir. Bu çerçevede, Fransa genelinde yaygın bir çeşitliliği barındıran farklı bölgelerin, tek bir merkezin çatısı altında karşılıklı entegre olmalarıyla, daha önce sâhip oldukları özgünlükleri giderek yitirecekleri endişesi *Esprit des lois*'e ruh veren başlıca etkendir.

18. Yüzyıl başından itibaren, Avrupa devletleri, idarî yapının tek-biçimli ve merkezî bir biçimde yapılanmasının, daha işlevsel ve güçlü iktidar yapısına neden olduğu üzerinde daha dikkatle durmaya başladı. Modernleşme de devletlerin egemenliği altında bulunan kitleleri tek-biçimli kılarak merkezî iktidar yapılarını daha da kuvvetlendirme eğilimine paralel olarak gelişimini sürdürdü. Böylece Montesquieu'den itibaren politika felsefesinin merkezî problemlerinden biri devletin karşı-ağırlıklarla nasıl dengelenebileceği üzerine kuruldu. Bu karşı ağırlıkların neler olabileceği tartışmalar ise siyasal sistemlerin biçimlenmesinde etkili oldu.

Modernliğin sosyal ve politik gelişmeler üzerindeki etkilerine yönelik ilk eleştirileri yapan aristokratik liberallerin geliştirdikleri düşünceler günümüzdeki politik tartışmaları da etkilemektedir. Siyasal ve kültürel merkezîleşmenin neden olacağı sonuçların çeşitli olumsuzlukları, bu liberallerin başlıca kaygılarıdır. Ayrıca modern hümanist gelenek ile aristokratik liberallerin hümanizmi algılayışları arasında keskin bir farklılık söz konusudur. Hümanist yaklaşımları arasındaki farklılıklar politika ve kültür sahasındaki tartışmalarda karşıt kutuplarda yer almalarının başlıca sebebidir. Modern hümanizm demokratik niteliğinden dolayı kişilerin özgürlük sahaslarını sınırlama eğilimindedir. Bunu, kişileri sosyal sözleşme vasıtasıyla sürekli olarak belirli bir ortalamada yer almaya zorlayarak gerçekleştirir. Buna karşıt bir biçimde aristokratik liberaller öz-gelişimi başlıca amaç olarak belirlerler. İn-

5 Baron de Montesquieu, *The Spirit of the Laws*, translated and edited by Anne M. Cohler, Basia Carolyn Miller and Harold Samuel Stone, (Cambridge: Cambridge University Press, 1989).

sanın öz-gelişimi belirli bir ortalama da yer almaya zorlandığında gerçekleştirilemez. Bu nedenle öz-gelişimin temin edilebilmesi için kişilerin negatif özgürlükler vasıtasıyla otonomilerinin ve özgünlüklerinin güvenceye alınması gerektiğini savunurlar. Bu çerçevede, aristokratik liberaller modernliği, her şeyi merkezîleştirerek özgürlüğün olanaklarını kaldırıyor olmakla eleştirir. Bu eleştirisi, merkezîleşmenin global bir ölçekte gerçekleşmekte olduğu günümüz koşullarında, geçerliliğini arttırarak sürdürmektedir.

Tocqueville'in Demokrasi Eleştirisi ve İktidar

Tocqueville eserlerini, modernliğin ve Avrupa toplumlarının yeniden kuruluşunun etkilerini tahrip edici bir biçimde sergiledikleri 19. Yüzyıl düşünce dünyasının ikliminde yazdı. Diğer yandan Tocqueville'in, Boulainvilliers ve Montesquieu'den kendisine kadar uzanan aristokratik liberal düşünce geleneğinin en önemli temsilcisi olması da dikkat edilmesi gereken bir husustur. Günümüzde modernleşme deneyimlerine yönelik eleştirilerin önemli bir bölümü aristokratik liberal düşünceden izler taşır. Zira aristokratik liberallerin Fransız Devrimi'ne ve neden olduğu toplumsal dönüşümlere yönelik eleştirileri çağdaş gelişmelerin anlaşılabilmesi için önemli bir referans kaynağı olma özelliğini muhafaza etmektedir.

Ayrıca, modern politik sistemler sürekli dönüşmektedirler. Özellikle globalleşme, ulus devletlerin iktidarı kullanma biçimlerini temelden dönüştürmüştür.⁶ Bu dönüşümler diğer mekânların neden olduğu zorunlulukların yanı sıra gelecekte ortaya çıkabilecek muhtemel risk ve avantajlara karşı hazırlıklı olma çabalarından da kaynaklanmaktadır. Bu nedenle eleştiri sistemin yeniden yapılanmasını sağlayan bir araç işlevi de görmektedir. Aristokratik liberalizm modernliğe yönelik hem kültürel hem de sistemsel eleştirilerin en nitelikli olanlarını dile getirmiştir. Bu çerçevede, 21. Yüzyıl'ın ilk çeyreğinde yeniden yapılanmanın dayattığı zorunlulukların dünya çapındaki sonuçlarını sistemli bir biçimde ele alarak, süreci refah ve barışı istikrarlı kılacak bir biçimde işletilebilmek için aristokratik liberallerin modernlik eleştirisine odaklanmak gereklidir.

Aristokratik liberaller ile modernistlerin hümanizmi farklı tarzlarda ele almalarından dolayı siyasal yönelimleri ve siyasal sistemi biçimlendirme tarzları iki karşıt kutpa doğrudur. Aristokratik liberaller düşüncelerini, 19. Yüzyıl'da giderek egemen olan orta sınıf kültürüne karşı geliştirdiler. Özgürlüğü (*liberty*), bireyselliği (*individuality*) ve çeşitliliği (*diversity*) tehdit ettiğini dü-

6 Michael Drolet, *Tocqueville, Democracy, and Social Reform* (New York: Palgrave Macmillan, 2003), 2.

şündükleri modern dönüşümlere karşı durdular. Bunun için özgürlük, bireysellik ve çeşitliliğin sosyal hayattaki varlığını istikrarlı kılacak yaklaşımlar geliştirdiler. Zira modern demokratik toplumun hümanist değerleri tehdit ettiğine inanıyorlardı. Bu noktada aristokratik liberallerin hümanizmi kavrayış tarzları modernist yaklaşımlardan ayrılır.⁷ Aristokratik liberaller Rönesans'tan 19. Yüzyıl'a kadar uzanan klâsik gelenekten hareketle öz-gelişimi (*self-development*) hümanist yaklaşımlarına temel alır. Onlara göre insan öz gelişimini gerçekleştirebilmek için sınırları belirgin bir otonomiye ihtiyaç duyar. Böylesi bir otonomiye sâhip olmadı durumda ister istemez öz-benliğinden (*self*) tâviz vermek zorunda kalacaktır. Modern hümanistler ise Aristoteleşçi (Aristotelian) yaklaşımlarından dolayı, insanı toplumu oluşturan diğerleriyle sürekli bir eşgüdüm (*coordination*) hâlinde olan bir varlık biçiminde kavrarlar. Bu nedenle de, insanın varlığını tam mânâsıyla gerçekleştirebilmesi için sosyal hayatın harmonisine katılması gerektiğini düşünürler. Fransız Devrimi'nde genel irade (*general will*) biçiminde karşımıza çıkan bu yaklaşım aristokratik liberaller tarafından şiddetli bir biçimde eleştirilir. Zira Tocqueville başta olmak üzere aristokratik liberal gelenek insanın böylesi bir eşgüdüm ve harmoniye zorlanmasının öz-gelişimin gerçekleştirilebilmesini engelleyeceğini düşünür. Onlara göre özgünlük sâdece bağımsız bir biçimde insanın kendisini geliştirebildiği şartlarda temin edilebilir. Modern demokrasi ise insanı sürekli farklı mekânlardaki diğerleriyle eşgüdüme zorlamak suretiyle devlete tâbi kılar. Bu nedenle aristokratik liberaller negatif özgürlüklerin (*negative liberty*) pozitif özgürlüklerden (*positive liberty*) daha önemli olduğunu düşünür. Ayrıca aristokratik liberaller modernistlerin pozitif özgürlükler ile bireyleri devlete entegre etmeye çalıştıklarına inanır. Böylece, bireylerin, ara kurumların da kaldırılmasıyla, devlete entegre edilerek merkezîleşmenin sağlandığını düşünürler.

Aristokratik liberaller ile modernistler arasında vuku bulan problemin kökenleri Hobbes'a uzanır. Hobbes politikanın şiddetten arındırılması kaygısındaydı. Din savaşlarının yoğun bir biçimde yaşandığı 17. Yüzyıl'da politik problemlerin, evrensel kutsal metinlerin referans kaynağı olarak kullanılmalarıyla çözülemeyeceğini inanıyordu. Bunun için doğa yasalarının referans kaynağı olarak kullanılmasını önerdi.⁸ Ancak bu durum Kant'ın 18. Yüzyıl'da çözümlemeye çalışacağı karşıtlıkların (*antinomies*) doğmasına neden oldu. Aydınlanma doğa yasalarının bilimsel araştırmalarla keşfinin insanlığa arzu ettiği özgürlüğü kazandıracığına inancın ifadesidir. Hâlbuki doğa yasalarının

7 Alan S. Kahan, *Aristocratic Liberalism: The Social and Political Thought of Jacob Burckhardt, John Stuart Mill, and Alexis de Tocqueville* (New York: Oxford University Press, 1992), 81-110.

8 Robert P. Kraynak, "Hobbes on Barbarism and Civilization," *The Journal of Politics*, 45, No. 1 (Feb., 1983), pp. 86-109.

başlıca faktör olarak ele alınarak insan, Tanrı'nın egemenliğinden kurtarılmaya çalışılırken doğanın zorunluluklarına tâbi kılınmaktaydı. Böylece insan dinsel metinlerin farklı yorumlanışlarının neden olduğu ikiliklerden (*dichotomy*) kurtulmaya çalışırken modernliğin akla bahşettiği rolün neden olduğu karşıtlıklardan dolayı Humecu kuşkuculuğun boşluğuna düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktaydı.⁹

Tocqueville esas itibarıyla Descartes ve Hobbes arasında gerçekleşen tartışmayla başlayan ve Kant'ın çözmeye çalıştığı modern demokratik toplumları biçimlendiren karşıtlık karşısında son derece duyarlı bir duruş sergiler. Tocqueville, Descartes'ın Kartezyen felsefesinin özellikle Amerika'da bir çeşit kültüre dönüştüğünü gözlemler.¹⁰ Bu durumun neden olacağı sonuçlardan endişe duyar. Descartes ile aralarındaki en önemli ayırım insan doğasının (*human nature*) ne olduğuna dâirdir. Descartes'ın felsefî bireyciliğinin (*philosophic individualism*) insanın dış dünya ile ilişkisini araçsal bir yapı kazanmasına yol açtığını düşünür. Ona göre, Descartes'ın insan doğası nosyonu bireysel insanı dış dünya ile sâdece öznel ilgiler ve faydalar çerçevesinde etkileşim kurabilen bir varlığa indirger. Hâlbuki Tocqueville insan doğası hakkında farklı bir nosyona sâhiptir. Tocqueville için insanî var oluş diğer şeylerle iletişim ve etkileşimde yaşamamıza neden olan özelliklere sâhiptir. Elbette, insan mutluluk elde etmeyi arzular. Ancak bu sâdece öznel etkinliklerle gerçekleştirilebilecek bir şey değildir. Özne, özek sahasında özgünlüğünü gerçekleştirdikten sonra kendisini ve eserlerini kamusal alanda sergilemeyi arzular.¹¹ Var oluşun tamamen kamusal faydanın arzuları çerçevesinde gerçekleştirilmesi özgünlüğü ve bireyselliği tehlikeye atarken, bireyin özel alana hapsedilmesi de insanın doğasına aykırıdır. Bu nedenle modern siyasetin merkezîleşme eğilimlerine karşı öz-gelişim ideali korunurken, bireyi özel alanında izole ederek işlevsizleştirmeye yönelik yaklaşımlara da karşı çıkılmalıdır.

Sonuç

Modernizm siyaset, karşılıklı empatiyle yaşamın kurallarını sürekli yeniden üreten bireylerin eşgüdüm ve müzakeresine indirgeme eğilimindedir. Bunun sonuçları tahrip edicidir. Modern hayat, giderek artan bir biçimde, farklı zaman ve mekânları birbirleriyle etkileşime zorlamaktadır. Kişilerin hayatları diğer mekânların çeşitli etkilerine karşı savunmasız hâle gelmektedir. Bu du-

9 Gillespie, *The Theological Origins of Modernity*, 259.

10 L. Joseph Hebert, Jr., "Individualism and Intellectual Liberty in Tocqueville and Descartes," *The Journal of Politics*, Cilt 69, No. 2 (Mayıs, 2007): 526.

11 a.g.e.

rum karşısında, çözüm olarak birbirinden farklı ilgi, çıkar ve ihtiyaçlar tarafından biçimlendirilen 'yerellik'leri merkezî bir eşgüdüm ve 'genel irade'ye uymaya zorlamanın, yeni tarz totalitarizmlerle neticelenmesi kaçınılmazdır.

Ahlâkî siyaset, insanları, evrensel referanslarını bir kenara bırakmaya, eşgüdüm ve harmoniye katılmaya zorlamamalıdır. Bundan dolayı *Tocqueville* farklı mekânların sürekli birbirini kültürel ve ekonomik olarak çeşitli şekillerde etkilediği günümüz modern dünyasında kişilerin mekânlarının ve özgünlüklerinin, dış dünyanın etkilerine karşı liberal özgürlükler çerçevesinde güvence alınması gerektiğini düşünür. Empati ve müzakereyle taraflardan çeşitli ödümler kopartarak, her kesimi uzun süreçte kimliksiz, kültürsüz ve geleneksiz bırakacak olan merkezîyetçi eğilimlere karşı tüm birey, grup ve cemaatlerin kendi özgünlüklerini koruyabilecekleri alanların muhafaza edilebilmesi, sâdece liberal özgürlükler vasıtasıyla sağlanabilir.